

7. 4. 2004

ID: 24922

Nesprávný úřední postup

Výdaje poškozeného v trestním řízení jsou ve smyslu zákona č. [82/1998](#) Sb. hmotněprávním nárokem.

Výdaje poškozeného v trestním řízení jsou ve smyslu zákona č. [82/1998](#) Sb. hmotněprávním nárokem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1487/2001, ze dne 31.3.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. V. B. proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti ČR, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 16, o 52.906,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 14 C 251/2000, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. ledna 2001, č. j. 6 Co 70/2001-79, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 30. 10. 2000, č. j. 14 C 251/2000-43, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 52.906,- Kč s 10 % úrokem od 9. 8. 2000 do zaplacení, zamítl žalobu co do 10 % úroku z žalované částky od 16. 3. 1999 do 8. 2. 2000 a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Shledal důvodným uplatněný nárok žalobce na náhradu škody podle zákona č. [82/1998](#) Sb. v částce 50.000,- Kč, kterou žalobce zaplatil obhájci za jednotlivé úkony nutné obhajoby v trestním řízení, a v částce 2.906,- Kč za cesty z místa bydliště k vyšetřovacím úkonům v Č. Při svém rozhodnutí vycházel ze zjištění, že žalobci bylo dne 17. 11. 1998 vyšetřovatelem Krajského úřadu vyšetřování v Č. sděleno obvinění pro trestný čin podvodu a protože s ohledem na trestní sazbu musel mít obhájce, zvolil si advokáta JUDr. Š. R., který jeho obhajobu převzal. Trestní stíhání žalobce bylo usnesením Krajského úřadu vyšetřování v Č. ze dne 30. 9. 1999 zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. b) trestního řádu, neboť skutek není trestným činem a nebyl důvod k postoupení věci. Soud prvního stupně dovodil, že postupem vyšetřovatele, jímž bylo žalobci sděleno obvinění a který lze považovat za nesprávný úřední postup ve smyslu zákona č. [82/1998](#) Sb., vznikla žalobci škoda, spočívající v nákladech nutné obhajoby a v cestovním. Protože trestní stíhání bylo zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. b) trestního řádu, na který se ustanovení § 12 odst. 2 písm. d) zákona č. [82/1998](#) Sb. nevztahuje, je nárok žalobce na náhradu škody opodstatněný. Vzhledem k ust. § 15 zákona č. [82/1998](#) Sb. přiznal úroky z prodlení až od 9. 8. 2000, tj. za dobu po uplynutí 6 měsíců od uplatnění nároku u ministerstva spravedlnosti.

K odvolání žalované Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 25. 1. 2001, č. j. 6 Co 70/2001-79, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. V zamítavém výroku ohledně části úroků z prodlení zůstal rozsudek soudu prvního stupně nedotčen. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právními závěry. Nárok

žalobce na náhradu škody posoudil podle zákona č. [82/1998](#) Sb. a protože sdělení obvinění není rozhodnutím, dovodil, že takový úkon je úředním postupem, který vzhledem k důvodu zastavení trestního stíhání je postupem nesprávným. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že všechny předpoklady pro vznik odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem byly splněny. Námitku žalované, že ve smyslu ustanovení § 31 odst. 1 a 3 zákona č. [82/1998](#) Sb. podmínkou uplatnění nároku na náhradu škody spočívající v nákladech řízení je existence ještě jiné další škody, neshledal důvodnou, neboť k takovému závěru nelze logickým ani gramatickým výkladem těchto ustanovení dospět, a podle § 31 zákona č. [82/1998](#) Sb. náhrada škody zahrnuje náhradu nákladů řízení, jejichž součástí jsou i náklady obhajoby, jejichž zaplacením vznikla žalobci škoda, a tím je podmínka vzniku nároku splněna. Odvolací soud zároveň připustil dovolání k otázce výkladu ustanovení § 31 odst. 3 zákona č. [82/1998](#) Sb.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání z důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. a odvolacímu soudu vytýká, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovojuje, že vzhledem k tomu, že sdělení obvinění je aktem aplikace práva příslušného orgánu v rámci jeho rozhodovací pravomoci, je nutné škodu jím způsobenou posoudit jako škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím podle § 7 a § 8 zákona č. [82/1998](#) Sb., a nikoliv nesprávným úředním postupem. Zastává názor, že nezákonnost tohoto rozhodnutí nelze bez dalšího spatřovat pouze v tom, že trestní stíhání bylo podle § 172 odst. 1 písm. b) trestního řádu zastaveno, neboť usnesení o zastavení trestního řízení stejně jako zprošťující rozsudek není důkazem o tom, že trestní stíhání nemělo být vůbec zahájeno. Zákonnost úkonu, spočívajícího ve sdělení obvinění, je proto třeba posuzovat ve světle těch skutečností, na jejichž základě bylo trestní stíhání zahájeno a které měl orgán činný v trestním řízení v té době k dispozici. Pokud tento orgán v konkrétním případě nejednal v rozporu se zákonem, není jeho jednání protiprávní, neboť výkon práva vylučuje protiprávnost. Nezákonně vedené trestní stíhání může být zrušeno rozhodnutím státního zástupce podle § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu, jímž se ruší sdělení obvinění jako nezákonné opatření. Protože nelze mít za to, že v trestním řízení vedeném proti žalobci byl jakkoli porušen zákon, nevzniklo žalobci právo na náhradu škody podle zákona č. [82/1998](#) Sb., navíc když nesplnil další podmínku pro vznik práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím - vyčerpání opravných prostředků, když zde existuje možnost postupovat podle § 167 trestního řádu. Žalobci však škoda nevznikla, neboť výdaje způsobené zvolením obhájce nese v trestním řízení zásadně obviněný (§ 151 odst. 1 trestního řádu) a pokud obviněný využije svého práva na právní pomoc a zvolí si advokáta, nelze následky jeho rozhodnutí přenášet na stát. Dovolatelka dále namítá, že odvolací soud nesprávně vyložil ustanovení § 31 odst. 3 zákona č. [82/1998](#) Sb., neboť náhradu nákladů řízení lze přiznat pouze tehdy, pokud součástí uplatněného nároku na náhradu je i další škoda. Náklady řízení tedy nesmí představovat škodu jedinou. Navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

Podle ustanovení části dvanácté, hlavy I, bodu 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným svým zaměstnancem s právníkem vzděláním ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 239

odst. 1 o. s. ř., není opodstatněné.

Nesprávné právní posouzení věci může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Především je třeba uvést, že zásadně nelze souhlasit s názorem vysloveným v dovolání, že jen v případě, že orgán činný v trestním řízení jednal v přímém rozporu se zákonem, vzniká nárok na náhradu škody podle zákona č. [82/1998](#) Sb. Tento zákon totiž neváže vznik nároku na náhradu na předpoklad, že státní orgán porušil své zákonné povinnosti, popř. se dopustil tzv. excesu, nýbrž zakládá objektivní odpovědnost státu za škodu na zcela jiných principech.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), - dále jen „zákon“ - právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím mají účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda.

Podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. [82/1998](#) Sb. lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán. Podle odst. 2 tohoto ustanovení nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil možnosti podat proti nezákonnému rozhodnutí odvolání, rozklad, námitky, odpor, stížnost nebo opravný prostředek podle zvláštního předpisu (dále jen „řád“), nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné. Byla-li škoda způsobena nezákonným rozhodnutím vykonatelným bez ohledu na právní moc, lze nárok uplatnit i tehdy, pokud rozhodnutí bylo zrušeno nebo změněno na základě řádného opravného prostředku (odst. 3).

Podle ustanovení § 160 odst. 1 tr. řádu (ve znění účinném do 31. 12. 1998) nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, zahájí vyšetřovatel neprodleně trestní stíhání, pokud není důvod k postupu podle § 159 odst. 2 a 3 nebo § 159a odst. 1. Trestní stíhání zahajuje tím, že této osobě nejpozději na počátku prvního výslechu sdělí, že ji stíhá jako obviněného, a učiní o tom záznam. Záznam musí obsahovat popis skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a důvody, pro něž je obviněný stíhán. Opis záznamu vyšetřovatel doručí obviněnému a do 48 hodin jej zašle státnímu zástupci a obhájci.

Sdělení obvinění, jímž se podle trestního řádu ve znění účinném do 31. 12. 1998 zahajovalo trestní stíhání, je procesním úkonem, který se neprováděl formou usnesení, ale byl písemně zachycen v záznamu. Sdělení obvinění tedy nebylo rozhodnutím ve smyslu § 119 trestního řádu a nenabývalo právní moci, nýbrž bylo opatřením, jímž se mění procesní postavení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu. Od okamžiku sdělení obvinění lze proti ní jako proti obviněnému použít všech prostředků podle trestního řádu.

I přesto, že sdělení obvinění není rozhodnutím, je třeba dovolatelce přisvědčit v tom, že nárok na náhradu škody způsobené sdělením obvinění je třeba posuzovat podle § 7 a § 8 zákona č. [82/1998](#) Sb. jako škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, a nikoli nesprávným úředním postupem. V tomto směru Nejvyšší soud ČR odkazuje na již vyslovený právní názor v rozsudku z 31. 8. 1999, sp. zn. 25 Cdo 1800/98, publikovaný v časopisu Soudní judikatura pod č. 29/2000, a stejný názor zaujal i Ústavní soud v rozhodnutí z 6. 2. 2001, sp. zn. I. ÚS 367/99. I když se obě uvedená rozhodnutí týkají odpovědnosti státu za škodu podle dříve platného zákona č. [58/1969](#) Sb., jejich závěry o charakteru nároku na náhradu škody vzniklé zaplacením nákladů nutné obhajoby v případě zastavení trestního stíhání, jež nebylo zahájeno rozhodnutím, nýbrž sdělením obvinění, platí i podle nyní platného zákona č. [82/1998](#) Sb.

Vzhledem ke smyslu a účelu zákona č. [82/1998](#) Sb. je i nyní třeba dovodit, že bylo-li trestní stíhání žalobce zastaveno z důvodu podle § 172 odst. 1 písm. b) trestního řádu, protože skutek, pro který se trestní stíhání vedlo, není trestným činem a není ani důvod k postoupení věci, nebyl potvrzen předpoklad o spáchání trestného činu obviněným. Z hlediska splnění podmínky zrušení rozhodnutí pro nezákonnost v případě zastavení trestního stíhání ze shora uvedeného důvodu lze i nadále vycházet z rozhodnutí č. 35 publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS, ročník 1991. Zastavení trestního stíhání má v takovém případě stejné důsledky jako zrušení nezákonného rozhodnutí podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. [82/1998](#) Sb.

Podmínka vyčerpání opravných prostředků poškozeným (§ 8 odst. 2) pak nemohla být ze strany žalobce splněna, neboť proti sdělení obvinění nebyl opravný prostředek, a nelze proto, stejně jako v případě zvláštního zřetele hodném, na jejím splnění trvat. Je ovšem nutné poznamenat, že s účinností od 1. 1. 2002 je trestní stíhání zahajováno usnesením, proti kterému může obviněný podat stížnost.

Zákon č. [82/1998](#) Sb. nedefinuje pojem škody, která se uhrazuje. Vychází se z obecného pojetí způsobu a rozsahu škody podle občanského zákoníku (§ 26 zákona) a náhradu nákladů řízení v rámci náhrady škody upravuje v § 31.

Podle ustanovení § 31 odst. 1 zákona náhrada škody zahrnuje náhradu nákladů řízení, které poškozenému vznikly v řízení, v němž bylo vydáno nezákonné rozhodnutí nebo rozhodnutí o vazbě, trestu nebo ochranném opatření, a v řízení, v němž bylo vydáno zrušující nebo zprošťující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno, nebo rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu.

Podle odst. 3 tohoto ustanovení nárok na náhradu nákladů řízení v rámci náhrady škody vznikne pouze tehdy, pokud rozhodnutím vznikla škoda a pokud náhrada nákladů již nebyla přiznána podle procesních předpisů.

Podle odst. 4 ustanovení § 31 náklady zastoupení jsou součástí nákladů řízení. Zahrnují hotové výdaje advokáta a odměnu za zastupování. Výše této odměny se určí podle ustanovení zvláštního předpisu o mimosmluvní odměně.

Zákon č. [82/1998](#) Sb. tedy výdaje poškozeného v trestním řízení nepovažuje za pouhý procesní

nárok, který vzniká až na základě konstitutivního rozhodnutí soudu v trestním řízení, nýbrž za škodu, tedy za nárok hmotněprávní.

Jak vyplývá ze skutkových zjištění, žalobce uhradil svému obhájci za jednotlivé úkony právní služby 50.000,- Kč podle sazeb mimosmluvní odměny advokátního tarifu a na cestovním činí jeho náklady 2.906,- Kč. Za situace, kdy v důsledku sdělení obvinění nastala v majetkové sféře žalobce újma představovaná zaplacením nákladů nutné obhajoby a vynaložením nákladů cestovního, nelze přisvědčit námítce dovolatelky, že žalobci škoda nevznikla.

Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu je v dovolání vyvozována z nesprávného výkladu ustanovení § 31 odst. 3 zákona č. [82/1998](#) Sb. K výkladu uvedeného ustanovení odvolací soud připustil dovolání, neboť ji považoval za otázku zásadního právního významu. Podle názoru dovolatelky podmínkou vzniku nároku na náhradu nákladů řízení je vznik ještě jiné další škody.

Na rozdíl od předchozí úpravy v zákoně č. [58/1969](#) Sb. zákon č. [82/1998](#) Sb. výslovně náhradu nákladů řízení zahrnuje do náhrady škody. Jazykovým výkladem daného ustanovení lze dovodit, že nárok na náhradu nákladů řízení může být odškodněn pouze v případě, že náhrada nákladů nebyla v původním řízení poškozenému přiznána podle procesních předpisů a že náklady řízení, jejichž náhrady se poškozený podle zákona č. [82/1998](#) Sb. domáhá, již skutečně vynaložil, tedy že v jeho majetkové sféře došlo zaplacením nákladů řízení k majetkové újmě (ke vzniku škody). Znamená to, že nárok na náhradu nákladů řízení nemá např. obviněný, v jehož případě nesl náklady na nutnou obhajobu (podle ustanovení § 151 odst. 1 věty druhé trestního řádu) stát.

Je proto zcela správný názor odvolacího soudu, že ze znění ustanovení § 31 odst. 3 cit. zákona nelze dovodit ještě další podmínku pro vznik nároku na náhradu nákladů řízení, a to vznik jiné další škody, a že náhradu nákladů řízení v rámci náhrady škody podle zákona č. [82/1998](#) Sb. lze přiznat, i když jiná další škoda rozhodnutím nevznikla. Pro úplnost je třeba uvést, že ustanovení § 31 odst. 3 zákona č. [82/1998](#) Sb. bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu, uveřejněným ve Sbírce zákonů pod č. [234/2002](#) Sb.

Z uvedeného vyplývá, že právní otázku, pro jejíž řešení bylo dovolání připuštěno, posoudil odvolací soud správně a jeho rozhodnutí je z hlediska dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. věcně správné. Proto dovolací soud dovolání žalované proti rozsudku odvolacího soudu zamítl (§ 243b odst. 1 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)